

עטרת שלו

פרשת עקב

כ"א מנחם אב תשפ"ה
שנה ט"ז גליון תשע"ב

קול קאמרא 0747962080

עלון שבועי שע"י מוסדות קאמרא בארה"ק • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • עיה"ק ירושלים ת"ו

עטרת ראשנו

דברי תורה מכ"ק אדמו"ר שליט"א

וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מָה הוּי"ה אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מַעֲמֹךְ כִּי אִם לִירָאָה אֶת הוּי"ה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּכָל
דְּרָכֶיךָ וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת הוּי"ה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ (עקב יב)

תלין מן שם הוי"ה, כמה דאוקימנא רוא דא, שמו עם י"ה שם"ה מצות לא תעשה, וזה זכרי עם ו"ה רמ"ח מצות עשה. שע"י קיום המצוות נשלם שם הוי"ה ונעשה היחוד בשלימות. ומוסיף עוד התורה שכל זה צריך להיות 'ובכל נפשך' שהכול צריך להיות במסירות נפש, ולא כמצות אנשים מלומדה, ועי"ז יכולים לתקן שהשם הוי"ה יהיה קדמא ואולא בחי' פ"פ עם השכינה. רואים מכל זה שכל תכלית העבודה הוא לעבוד ביראה ואהבה מצות עשה ולא תעשה ובמסירות נפש, ועי"ז יכולים לתקן ולעלות את השכינה.

ויכולים לומר עוד, שיחודא עלאה הוא תמיד פ"פ בחינת יחוד או"א כמבואר באדר"ז (זוה"ק ח"ג רצ). אבל או"א לא מפסיק רעותא דתרווייהו לעלמין, כחדא נפקין כחדא שריין, לא אפסוק דא מן דא, ולכן זוווגיהו תדיר דלא פסיק. מה שאין כן יחודא תתאה בחינת זו"ן אין זוווגיהו תדיר פ"פ, ולכן כל התכלית הוא שיהיה יחוד זו"ן כמו יחודא עלאה שזוווגיהו תדיר.

ועל דרך עבודה יש לומר שיחודא עלאה הכוונה שיהיה לו מחשבות קדושות, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ). כי בפשטות כל אחד יש לו מחשבות וכוונות טובות, אבל כשבא למעשה או יש כמה וכמה עיכובים להוציא מחשבתו לפועל, וזה צריך לעבוד שימשיך היחודא עלאה שהם המחשבות שלו למעשה שהוא יחודא תתאה, ויוציא מחשבתו לפועל, וזהו מצרפה למעשה היינו זיכך המעשה.

וזה אומר כאן התורה 'ועתה ישראל מה הוי"ה אלהיך שואל מעמך' בוקף קטן, שהבחינה של יחודא תתאה שהוא לפעמים בקטנות, יגיע להדרגה 'כי אם ליראה את הוי"ה אלהיך' בקדמא ואולא, להדרגה של מחשבה טובה יחודא עלאה שהוא תמיד פ"פ, ועי"ז יהיה ו"ה של שם הוי"ה כמו י"ה, וכמו שאומר האריז"ל (לקו"ת זכריה), עד"פ 'ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד' שלע"ל שמו של הקב"ה יהיה יהי"ה. ולכן כתוב בתחילה זקף קטן שהוא בחי' ו"ה, שצריך להעלותו להבחינה של קדמא ואולא שהוא י"ה, כי כל זה אנו עושים הכנה לעתיד לבוא, ע"י קיום התורה ומצות.

הקב"ה יעזור שכל אחד יתקן הכול בשלימות בכל נפשך במסירות נפש, וזכות בעל ההילולא יושפע לכל אחד ואחד כל מיני השפעות טובות בבני חיי ומווני, בביאת גואל צדיק בב"א.

שלחן המהור לרגל יומא ההילולא דרביה"ק רבי אלכסנדר סענדר מאמראנא זע"א - כ"א אב תשפ"ה

ואיך מתקנים את הקטנות השכינה, ע"י 'ועתה ישראל מה' היינו כמו שמבואר מומן האריז"ל (ע"ח שער התיקון פ"ב) ששם מ"ה החדש היוצא ממצח דא"ק, מתקן כל הארבע עולמות אבי"ע, וכל הפגמים והחטאים עי"ש. ועי"ז הוא זקף כל הקטנות מהשכינה.

וממשיך התורה 'כי אם ליראה' היינו דהנה יש בחינת יראה ובחינת אהבה, ויכולים לומר שיראה הוא בחינת התערוותא דלתתא, ואהבה הוא בחינת התערוותא דלעילא.

וזהו כוונת אא"ז בעל ההילולא שאמר, שאצלו יתברך לא שייך יראה, רצה לומר שלמעלה אין הבחינה של התערוותא דלתתא כי הוא בא ע"י מעשה התחתונים, רק יש למעלה בחינת התערוותא דלעילא שהוא בחינת אהבה, ולכן אין יראה למעלה, כי רק ע"י שאנו נעורר ונעבוד בעבודת היראה אז יתעורר אהבה מלמעלה עלינו שיהיה שופע עלינו שפע ואור וחיות, ועי"ז יתעורר האדם לעבוד את בוראו מתוך אהבה, כי כל דרגה ודרגה שבשכינה צריכים לתקנה ע"י התערוותא דלתתא בחינת מ"ן, ועי"ז יורד השפע התערוותא דלעילא בחינת מ"ד.

ולכן כתוב לאחר העבודה של 'כי אם ליראה' בחינת התערוותא דלתתא, 'הוי"ה אלהיך' בקדמא ואולא, לרמוז שע"י שבני ישראל יעבדו את בוראם מתוך יראה בחינת התערוותא דלתתא, עי"ז נתקן 'הוי"ה אלהיך' יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה שיהיה בקדמא ואולא בחי' פ"פ.

וזה נעשה ע"י 'ללכת בכל דרכיו' בחינת שם מ"ה, כדלעיל מ"ה הוא רחום וכו', שדבוק במידותיו יתברך, ועי"ז יהיה 'ולאהבה אתו' יהיה נמשך מלמעלה התערוותא דלעילא כל מיני השפעות טובות, ואז יעבוד את בוראו מתוך אהבה.

וזהו שמסיים הפסוק שהתכלית של העבודה של האדם הוא 'ולעבד את הוי"ה אלהיך' וכאן הוא בטעם זקף קטן, לומר שכל העבודה הוא לזקוף את הקטנות של השכינה ולייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה, והוא ע"י 'בכל לבבך' כמו שאמרו חכמנו"ל (ברכות נד). בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע, שבשני היצרים צריך האדם לעבוד את הבורא עולם, ע"י שמהפכו למלאך טוב וקדוש. וזה יש לומר שיצא"ט מרמו על מצות עשה, ויצא"ט מרמו על מצות לא תעשה, וזה אומר התורה שע"י שיקיים כל המצות עשה ולא תעשה עי"ז יהיה התיקון, כי מצות לא תעשה ועשה מרמזים על שם הוי"ה, כמו שאיתא בזוה"ק (ח"א כד), וז"ל: דכל פקודין דעשה ולא תעשה, כלהו

היום הוא יומא ההילולא של אא"ז הגה"ק רבי אלכסנדר סנדר מאמראנא זל"ה זי"ע, שפירש את הפסוק הזה, בסעודה שלישית האחרון שלו לפני פטירתו, כמו שמביא בנו הגה"ק רבי יצחק יהודה יחיאל מאמראנא זל"ה בספה"ק היכל הברכה פרשת שלח (דף צ ע"א) וז"ל: וזהו שאמר אבי מורי הגאון הקדוש מוהר"ר אלכסנדר בן הינדא, שעה אחת קודם פטירתו בסעודה שלישית, שנפטר בשנת ר"ב שלום"ס [תקע"ח] במוצאי שבת יום אחד ועשרים באב, על פסוק 'מה ה' אלהיך' הכל שואל ומבקש מעמך שתהא כמותו, מה הוא רחום אף אתה (שבת קלג), וכיוצא בו בכל מדות, מבואר בספר תומר דבורה מהרמ"ק, 'כי אם ליראה' לא שייך לשאול מומך, כי אצלו יתברך לא שייך יראה, כי שם העדר המציאות והבן היטב עכ"ל.

ועל פי דבריו הקדושים, אפשר לפרש הפסוק הזה, כי כתוב כאן שלש פעמים 'הוי"ה אלהיך', ובראשונה כתוב הטעם בוקף קטן, ובשני קדמא ואולא, ובשלישי עוד פעם זקף קטן.

והביאור בזה, שזה ידוע שכל התכלית של כל המצוות שהאדם עושה, שיהיה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, וכמו שכתוב 'ועתה יגדל נא כח אדני' (שלח יד ז), שצריך להגדיל הכוח של השכינה, כי השכינה הוא בגלות, ועשר גלויות גלתה השכינה כדאיתא בחז"ל (ר"ה לא), ונתקטנה השפע של השכינה אחרי חורבן ביהמ"ק, ואיך יכולים להעלותה, הוא כמו שאמר משה רבינו אחרי חטא המרגלים 'ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר' היינו כ"ח הוא בחינת חכמ"ה אתון כ"ח מ"ה, שע"י שממשיך הבחינה של חכמ"ה ע"י תורה ומצות, יכולים להגדיל הכוח של אדני שהוא השכינה.

ולפי זה יכולים לומר שזוהו מדבר כאן התורה כי 'הוי"ה אלהיך' הוא בחינת יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ופירש כאן רש"י וז"ל: אע"פ שעשיתם כל זאת, עודנו רחמי וחבתו עליכם, ומכל מה שחטאתו לפניו אינו שואל מכם 'כי אם ליראה' ע"כ. ורש"י למד זה מחז"ל (ב"ר כא ו) שאומרים שאין עתה אלא לשון תשובה, ולפי זה מדבר כאן התורה, שע"י שיעשו בני ישראל תשובה, ולפי זה מדבר כאן התורה, השלם.

ולכן הטעם של 'הוי"ה אלהיך' הראשונה הוא בוקף קטן, לרמוז שצריך לעשות תשובה, ועי"ז לזקוף בחזרה את השכינה בכל קומתה ממה שהקטינו אותה לנקודה קטנה, ע"י שעברו על התורה ומצוותיה.

עטרת מז

אמדות טהורות מרבתינו זי"ע

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו' (ו יב)

אמרו לי בחלום, על פסוק 'לא מרבכם מכל העמים' (ז יז), כמבואר במדרש דברים רבה (ע"ה) פ' כמכבי השמים לרב' א' א', לעתיד לבוא 'לרב' אתם עתידים להיות דומה לרבכם, כי ה' אלהיך אש אכלה' (ט א), וכתוב 'והיה אור ישראל לאש וקדושו ללהבה' (ישעיה י"ז) ע"ש. ועתידין ישראל שיהיו במדרגת משה רבינו 'ואת עצומים יחלק' (שם נ"ג), וממנו ועל ידו מקבלין כל ישראל חיות ואלהות, ויהיו כל ישראל דומה לרב בבחינות אלהים, כמד"א (בראשית כו כח) 'ויתן לך האלהים' יתן לך בחינות מדרגות אלהות כמבואר בפסיקתא, ולא יזכה לזה שום אחד מן העמים אפילו הגרים, ועל כל זה 'לא חשק ה' בכם' באהבה יורה כחץ בעת התפלה וכדומה, אלא בעת שתמעטין עצמכם עפר ואפר 'ונחנו מה' ממש בטל ומבוטל, אזי חשק ה' באהבה עד כלות הנפש, בלבד שיהיה באמת בטל כעפר בריה פחותה אין ממש באמת, וזהו 'כי אתם המעט מכל העמים' מספר תכל"ת, שבוה המיעוט הגדול מופשט מכל מדות, מכלה כל הרע והזרע אור וחיות אלהות, יורה כחץ בתוך לבו האמת, עד כאן אמרו לי בחלום משם וכו'.

ובזה נפרש והיה עקב ברחמי שמיא, והיה עקב שיהיה לך שמחה, כשאתה נידוש בעקב, מבוזה כמבואר בזהר נשא, וזהו והיה עקב או תשמעון והבן. וזהו והיה

אע"פ שהשגת לעלות למדרגות והיה, אעפ"כ עקב אז תשמעון והוא היחוד, כמו שאמרו לי בחלום.

'היכל הברכה' דף נז: מרביתו יצחק אייזיק מקאמרנא

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר הוי"ה אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך (ו יב)

ר"ל כל הפרשה מיירי בגאולה העתידה ב"ב, לזה כתיב והיה שהיה לשון שמחה (ב"ר מג), כשנתמלא כל שם הוי"ה ב"ה. עקב בעקבתא דמשיחא, והוא על ידי שתשמעון בני ישראל, את המשפטים האלה, כמו שכתוב קודם לזה (פסוק יא) 'ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם', וזה המשפטים אשר אמר כאן. ואם שמרתם ועשיתם אותם, אז ושמר ה' אלהיך לך לכל פרט ופרט מישאל, את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך לתת לנו את ארץ הכנעני ארץ ישראל שיהיה לנו לעולם ועד.

ואז כשנזכר כולנו לבוא לארץ ישראל, ואהבך אהבה גמורה, אהבה שאין תלויה בדבר, שאז לא יהיו צריכים כל כך לעבודת ישראל כנודע, וזה יהיה אהבה שאין יכול להפסק עוד לעולם. וברוך לכל פרט ופרט מישאל בניו. והרבך בבנים זש"ק מבנים שלו. דגן הוא בכלל השפעות מזון כל מידי דמדגן (נדרים נה.). על האדמה בארץ הקדושה, אשר נשבע לאבותיך לאברהם יצחק ויעקב, לתת לך לעולם ועד. ואז ברוך תהיה מכל העמים וגו'.

וכי תאמר בלבבך במחשבה לפי ראות עיניך, והוא בהתחלת הגאולה השלמה שתהיה, לא תירא מהם זכור תזכור מה שהיה ביציאת מצרים, לזה לא תירא מהם כלל. ועל דרך זה נוכל לפרש כל הפרשה שמייירי מהגאולה העתידה ב"ב אמן.

בן בית' מרביתו אליעזר צבי מקאמרנא

ארץ אשר הוי"ה אלהיך דרש אתה תמיד עיני הוי"ה אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה (יא יב).

ר"ל ארץ שהיא מלכות שמים רחל. אשר ה' אלהיך ר"ל עפ"י מה ששמעתי מאמרו"ר זל"ה, שהיה אומר שכתוב 'ושבת עד ה' אלהיך' (דברים לב) כלומר שכל כך צריך בר ישראל לעשות תשובה, עד שמשרה הקב"ה שמו עליו ואומר 'ה' אלהיך'. וזהו שאמר כאן ה' אלהיך, כי ידוע הוא שכל דרישת מלכות שמים בא ע"י כח של מעשים טובים של ישראל, בסוד 'תנו עוז לאלהים' (תהלים סח לה) כנודע (פע"ח שער קר"ש פרק יב). לזה אמר ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה למלכות שמים אפילו בגלות.

ולא עוד אלא שתמיד עיני ה' אלהיך בה לנסות ישראל, מרשית השנה היינו מראשית בריאת שמים וארץ שאז נברא אדם הראשון, ואם לא היה חוטא היה כתוב כאן מראשית בא', ולזה הטעם אמרו בזהר (ח"ג רצד), אלמלא בהאי רשית אשגח הקב"ה ויהיה א', לא הו נחרב לעלמין. כלומר ידוע הוא שעל ידי חטא אדם הראשית גרים מותא לכל עלמא, ופגם באות א' שלו של אדם, ולא נשאר אלא אותיות דם, ועבור זה גרים מותא לכל עלמא.

ולזה אמר הקב"ה כביכול, ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה לאו דווקא כשיהיה הגאולה השלמה דורש אותה כביכול כדאיתא בזהר (ויקרא ו) ותבין, אלא אפילו בגלות המר הזה, שהשכינה כביכול היא בגלות, אעפ"כ תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה של בריאת העולם שאז נחסר אות א' על ידי אדם הראשון, ועד אחרית שנה שהוא בימי הגאולה העתידה ב"ב אמן. והבן.

בן בית' מרביתו אליעזר צבי מקאמרנא

כשצריכין להעלות איזה מדרגה, אזי הם צריכים להתענות ולהפריש מהבלי עולם הזה מכל וכל, הכל כנודע למשכיל דקדושה.

נמצא שזהו כוונתו של ר"ח ג"כ במה שהתענה ב' פעמים ארבעים יום, והוא ממש כמעט כמו אצל משה רבינו, שבקבלת לוחות הראשונות היה בהר ארבעים יום ולא נתקיימו, ואח"כ בקבלת לוחות אחרונות שהיה ג"כ בהר מ"ם יום ואז נתקיימו, הוא הדין כאן אצל ר"ח שבתחלה התענה מ"ם יום ולא נתקבל תפלתו, ואח"כ כשבכה והתענה ארבעים יום אחרנין אז נתקבל תפלתו ותעניתו.

ועוד נראה לי טעם נכון והגון, כדאיתא (זהר חדש פ' תרומה מג:) הוצרך משה ארבעים יום לתורה שבעל פה ללמודה, בגין דההוא דרגא ארבעין אקרי, לכך אמר 'ויהי משה בהר ארבעים יום', ומ' לילה דאתחברו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, לכך הוצרך להזכיר ולפרט ארבעים יום וארבעים לילה, דהא בארבעים יום הו סגי ע"ש. נמצא שזהו היה ג"כ כוונת ר"ח שהתענה ארבעים יום זה אחר זה, שמוזה נעשה בריה חדשה להשיג מדרגה גדולה כזו כדלקמן.

דמשק אליעזר ח' א דף לא: מרביתו אליעזר צבי מקאמרנא

עטרת חכמים

עיונים וביאורים מרבתינו זי"ע

ואשב כהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי (ט ט).

קם רבי חייה והוה בכי, אזל ורבי יוסי עמיה, מההוא יומא אתעני ארבעין יומין למחמי לרבי שמעון, אמרו ליה לית אנת רשאי למחמי ליה, בכה ואתעני ארבעין יומין אחרנין, אחזיאו ליה בחזווא לרבי שמעון ורבי אלעזר בריה דהוה לעאן במלה דא דאמר רבי יוסי, והיה כמה אלפין צייתין למלויליה וכו' (הקדמת הזהר דף ד.).

הרב הקדוש איש אלקים בעל אור החמה כתב שרבי חייה למד ממושה עד כאן. ודבריו הקדושים צריכין פירוש, כי לכאורה קשה מה ואיזה שייכות יש לרבי חייה בתענית זה למשה רבינו שהיה ארבעים יום בשמים, כי משה רבינו לא נתכוין להתענות, אלא ממילא כשבא למקום הזה שאין בו אכילה ושתייה, לא היה משנה מזה ג"כ, ועוד יש כמה קושיות על זה, ואין רצוני להאריך כל כך והמשכיל יבין.

ונראה לי כוונתו בזה שמדמה התענית של ר"ח למשה, לפי שמצינו אצל אליהו ז"ל דכתיב 'וילך בכח האכילה ההוא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלקים חרבה' (מלכים א' יח), הרי נמצא שיכול להיות ארבעים יום בלי אכילה, אעפ"כ אין זה דרך הטבע של אנושי ג"כ כנודע, שלא יכול שום בר אדם להתענות יותר משבעה ימים רצופים, ואם יתענה יותר משבת לשבת, הרי תיכף ימות.

ויש בין אליהו ז"ל למשה רבינו ע"ה כמה חלוקים, שאצל אליהו ז"ל כתיב (מלכים א' יח) בלשון ציווי אכול בתחלה, ובכח זה לא היה צריך לאכול כל ארבעים יום, וכתוב נמי בפירוש (שם ח) וילך בכח האכילה ההוא וגו', אבל אצל משה רבינו לא כתיב שום אכילה מקודם והוא ג"כ בחינת תענית, אלא מה שצריך נביא אחר להתענות מקודם כדי שיבא לאיזה מדרגה גדולה, אבל משה רבינו ע"ה לא היה צריך להתענות מקודם, אלא דייקא בעת שהיה בשמים לא אכל, כי עי"ז נאמר עליו (לג א) 'איש אלהים', והוא מדרגה גדולה שלו, שבכל מקום שבא כך היה מתנהג, וכשבא למעלה בין המלאכים היה מתנהג כמו מלאכים ממש בלא אכילה ושתייה, כי היה תמיד במדרגתו הקדושה והגדולה, כנודע מסוד 'מההר אל העם' (שמות יט יד), מושא"כ בשאר נביאים

עטרת זקנים

יומא דהילולא ממאורי הדורות

רבינו הגאון הקדוש רבי אלכסנדר סענדר

מקאמרנא זיע"א

בן רבינו הגאון הקדוש רבי יצחק אייזיק
מסאפרין זיע"א בעל הזכרון דברים כ"א מנחם
אב תקע"ח

בהאי קטירא איתקטר

רבינו אלכסנדר סענדר ידע שלא יזכה להארץ ימים, וכפי שאמר לו מורו ורבו רבינו רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין אחר שהבטיחו שייוולד לו בן זכר שלא יזכה להיות עמו בעולם הזה שנים הרבה, בשנת הסתלקותו נדר אל עבר ארץ הונגריה, ולפני זה הרגיש שיש יבוא קיצו ויחזיר נשמתו ליוצרה, וכך כותב בנו יחידו רבינו הגאון הקדוש רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זיע"א בעל ההיכל הברכה בהקדמת זכרון דברים, וזה לשונו: וביום נסעו מאצלי למדינות אונגרי, קטן הייתי, ואני והוא, ידענו שישתלק שם לעולמו, ובכיתי שבעה ימים ושבעה לילות כמעין, ורגע שנפרד ממני לדרכו היה לי טעם כפרידות נשמה מן הגוף, וקודם שנסע צוה קודם נסיעתו לדרכו, היאך שאתנהג כל ימי בתורה נגלה ונסתר. ובהקדמת זוהר חי מכנו רבינו רבי הגאון הקדוש אליעזר צבי מקאמרנא זיע"א בעל הדמשק אליעזר מפרט בהרחבה הצוואה שציוה וקני לאביו הקדוש, וזה היה דבריו שכשיהיה (דהיינו בנו רבינו בעל ההיכל הברכה) בן שלושים שנה ילבש ביום השבת קודש בגדים לבנים, וכשיבוא לרוב שנותיו לשנת שלושים וחמש, יניח בתפילת שחרית שני זוגי תפילין רש"י ור"ת ביחד.

ונשנה הדברים בספר מגילת סתרים לבנו רבינו בעל ההיכל הברכה, וז"ל: וכשהייתי בן י"ב שנה, נסע אבי לאנגארן, ואני בכיתי שבעה ימים ושבעה לילות, והייתי עד קרוב לשגנון, שביקשתי מאתו שלא יבע שראיתי הסלקותו שמה, והיה משיב לי: כך גזרה חכמתו יתברך. וציוה עלי כמה הנהגות ונסע שמה, והלך לעולמו כ"א אב שנת ר"ב שלום"ם (תקע"ח) בעיר אוהעויל שבמדינת.

על שבת קודש פירשתי עקב הגיע רבי אלכסנדר לעיר איהעל, והיה שם על שבת קודש בבית הרה"ק רבי משה טייטלבוים בעל הישמח משה אב"ד העיר, וניהל שמה ברמה את כל יום השבת קודש, ובעת סעודת רעווא דרעוין סעודה שלישית דרש רבי אלכסנדר סענדר והדברים מובאין בספר היכל הברכה של בנו וז"ל: וזה שאמר אבי מורי הגאון הקדוש מוה"ר אלכסנדר בן הינדא, שעה אחת קודם פטירתו בסעודה שלישית שנפטר בשנת ר"ב שלום מוצאי שבת יום אחד ועשרים באב, על פסוק מה ה' אלוהיך שואל מעמך (דברים יב), 'מה ה' אלוהיך' הכל 'שואל' ומבקש 'מעמך' שתהא כמותו, מה הוא רחום אף אתה, וכיוצא בו כל מדות כמבואר בספר תומר דבורה מהרמ"ק. כי אם ליראה' לא שייך לשאול ממך כי אצלו יתברך לא שייך יראה, כי שם העד המציאות והבן היטב, וכשבא לאדם יראה פנימית נפטר מיראה חיצונית, ובא לאהבה גדולה למסור נפשו על קידוש השם, ואמר לי דודי מורי ורבי שראה בחלום, לרבו רבינו מוה"ר יעקב יצחק נ"ע מלובלין ואמר לו שיהא מקאמרנא מוה"ר אלכסנדר נפטר כמו עשרה הרוגי מלכות ביחוד נפלא ובמסירות נפש.

אשכנחיה רבי

למחרתו ביום ראשון יום כ"א מנחם אב תקע"ח, וז"ל: בנו רבינו בעל ההיכל הברכה בהקדמת הספר דמשק אליעזר, כי אבי וז"ל כל ימיו היו ארבעים ושמונה, ונפטר בשנת ר"ב שלום"ם (תקע"ח) אחד ועשרים באב אור ליום ראשון בעת סעודה שלישית של ליל מוצאי שבת, ואמר לי מורי הקדוש דודי רבינו צבי מיידיטשוב שאמר לי רבינו מוה"ר יעקב יצחק מלובלין בחלום, שהרב מקאמרנא מוה"ר אלכסנדר נפטר כמו עשרה הרוגי מלכות ביחוד נפלא ובמסירות נפש.

שהיו דבוקים בצל הצדיק, ושמעו השמועה הרעה על כי שקעה חמה שלא בעונתה בעת תוקפה וגבורתה, באו ללוות את הצדיק ולחלוק לו כבודו האחרון, רבה של העיר בעל הישמח משה הוא אשר הספיד את רבינו בקול כוכים, ובעת מעשה הללויה ראו מעשה נורא איך שהנפטר הודיעו כמו בחיים חיות, וכפי שכותב בנו רבינו בעל ההיכל הברכה ב'מגילת סתרים', על מסע הללויה של אביו וז"ל: ונפטר בייחוד של מסירות נפש של רבי עקיבא מעשרה הרוגי מלכות, ועמוד אש נראה על קברו ערב שבת אחר הצות עד לב השמים, ובשעה שגופו היה מונח על המיטה אמר לו הצדיק הרב מאוהעל שיתפלל על איזה גזירה לבטלה, ונדעזעו שתי פעמים כמו בחיים, שכך היה דרכו, באימה ופחד.

על מה ולמה נודעזעו רבינו ומה היתה הבקשה שביקש בעל הישמח משה, סיפר רבינו הגאון הקדוש רבי חיים יעקב מקאמרנא בעל הפרי חיים, ששמע מהרה"ק רבי חיים אליעזר ממונקאטש בעל המנחת אליעזר ונכד רבותינו הקדושים מקאמרנא, שהגיע מברק (טלגרם) שבנו יחידו בעל ההיכל הברכה נחלה מאוד מרוב געגועים וצער, והיה בסכנת נפשות ממש, וביקש רחמים בעת ההספד, ונדעזעו כמו בחיים חיות. וכשראה בעל הישמח משה שעתה הוא שעת רצון ביקש גם על הגאולה שיתגלה הגאול במהרה ולא נענה עוד. והבקשה השניה מובא בספר אלף כתב להגאון רבי יצחק אייזיק ווייס אב"ד ווערבו, וז"ל אציין בזה מקצת מהדברים ששמעתי מהגה"ק דמונקאטש שליט"א, ביום כ"ו תמוז ואור כ"ז וביומו תרפ"ה לפ"ק במרחץ מפליטין, הגה"ק הישמח משה ז"ל היה נרדף ממשפחת שאנן באוהל, ואמר עליהם דברי רש"י בקורח פרשה זו יפה נדרשת (יפה באדיש שעה), וביקש בהספד על הגה"ק רבי סענדר מקאמרנא אבי אקאמארנער, שיעורר רחמים למעלה עליו להניצל משונאיו, ואמר נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסוף אל עמך, אחר שכבר נפטר מן העולם שם בעולם הבא ישתדל להנינם משונאי ישראל, והגה"ק רבי סענדר נודעזע, ורבי אבלי הכהן ראפפורט ראה זאת בעיניו, והוא בעצמו הגיד למעשה להגה"ק רבי חיים אליעזר הני"ל, וגם סיפר שעשה הישמח משה חרם שלא יגיד איש בחוץ שהגה"ק נפטר ונדעזעו, כי ח"ו לא יניחוהו לקבור, או שיחדשו גזירות בענין להמתין עם הקבורה.

רבינו רבי אלכסנדר סענדר נטמן בעיר אוהעל ושם חלקת מחוקק ספון עד כי יבוא הגאול, ומוצבת אבן היא הנצבת עד היום הזה מונח על קברו, וחוקק עליו, פה טמון איש צדיק ותלמיד חכם מופלא, ואב בית דין הישראלי, ה"ה הרב אלכסנדר סענדר בנא יצחק זצ"ל מק"ק קאמרנא, נשמתו לג"מ עלה כ"א אב תקע"ח לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

אוהל גדול בנו על קברו של רבי אלכסנדר סענדר, ובאותו אוהל טמון גם בעל הישמח משה רבה של העיר, שנשתלק בלמעלה מעשרים ושלוש שנים אחר הסתלקות רבי אלכסנדר סענדר, ורצונו ובקשתו הייתה להיות טמון אצל רבינו, ובענין האוהל סיפר ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א ששמע מאביו ומוקיטו, וכן מקובל אצל חסידיו קאמרנא שסיפרו בענין האוהל, שבער"ה ניסן ת"ת נסתלקה הרבנית אשת בעל הישמח משה, וציוה הישמח משה להטמין במקום אחד רחוק ממקום מנוחת רבי אלכסנדר סענדר, ולהשאיר מקום פנוי בשבילו כדי שיהיה טמון על יד רבי אלכסנדר סענדר, אך למעשה כשנפטר הישמח משה ביום כ"ח תמוז תר"א הטמין אותו מימין זוגתו הרבנית, כשלושה שבועות אחר הסתלקותו ביום ח"י מנ"א בנו החברא קדישא, אוהל גדול אחד על קבר הישמח משה ועל קבר הרבנית, וגם ציון רבי אלכסנדר סענדר הכניסו לתוך האוהל, כאשר היה רצונו של הישמח משה שיהיה טמון על יד הצדיק רבי אלכסנדר סענדר, וכידוע לא היה בנו יחידו בעל ההיכל הברכה ניהא ליה מזה שעשו האוהל, כפי מה שכתב באוהל אחד עם הרבנית אשת הישמח משה, וגם שנראה כאילו קבר הרבנית היא באמצע שני הצדיקים, ומאז לא נכנס לתוך האוהל, והקפיד מאוד על הח"ק שעשו זאת.

בנו רבינו בעל ההיכל הברכה כותב בספרו נוצר חסד של אבות וז"ל 'שפע צדיק אינה פוסקת ממנו ומורע כי הוא מעין היוצא מבית קודש הקדשים' אכן זכה רבי אלכסנדר ששפיע אינה פוסקת ולא התפסק לעולם, בנו יחידו רבינו רבי יצחק אייזיק מקאמרנא בעל ההיכל הברכה המשיך את שלשלת הקודש בעיר קאמרנא, ואח"כ עבר שרידי הנהגה לבנו רבינו רבי אליעזר צבי מקאמרנא בעל הדמשק אליעזר, ומשם לבנו רבינו רבי אברהם מרדכי מקאמרנא, ואינה פוסקת לעולם שאחר שנות הזעם ניצל מכל בני המשפחה בנו רבינו רבי חיים יעקב מקאמרנא בעל הפרי חיים, יחד עם בנו רבינו רבי שלום מקאמרנא בעל המעשה שלום,

ומעין היוצא נמשך ומתגבר בבנו ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א עד ביאת הגאול.

צדיקים במיתתן קריון חיון

צדיקים אע"פ שגופן מסתלק מן העולם אבל רוחן ואור תורתן נשארה לדורי דורות, גולת הכותרת ממה שנשאר מרבי אלכסנדר סענדר הוא ספרו זכרון דברים שאע"פ שהוא מעט הכמות מ"מ הוא רב האיכות, ועיין בהקדמת זכרון דברים מכנו יחידו רבינו בעל ההיכל הברכה שהוא מספר מענין הספר, ומסר לי אבי כת"י, ואמר לי לראה להרפים ספרי זה וקראת שמו זכרון דברים, ותמהתי על זה השם, ובושתי ויראתי לשאול לו על זה, וחיבור זה היה חיבור נורא וגדול, וכשעלה לשמים במדינות אונגארין בעיר איהעל, וכעת אצלו מונח הקדוש הגאון אמת רבינו משה תמר אב"ד דרש, וקטן הייתי, והספר היה מונח אצל גסי מוה"ר אשר ז"ל ולא השגיח עליו, ונגנב ממנו הרבה דרשות ודרושים נפלאים לא נשאר אלא זכרון דברים, ואמרת יפה ציוה עלי אבי הקדוש, ואני אמרתי מה אתן זה לפני שרי התורה והעבודה, שהרי לא נשאר אלא זכר בעלמא. מ"מ מאותו זכר קטן רב האיכות רואין את גדולת תורת רבי אלכסנדר סענדר.

מקום מנוחת רבי אלכסנדר סענדר בעולם העליון, הוא בהיכלו של מרן הבית יוסף היכל התורה כראוי למי שהמית עצמו ימיו ושניו בתורה, והדברים מובאים בדברי נכדו רבינו בעל הדמשק אליעזר בהקדמת זוהר חי, וזה לשונו: פעם אחת היה פרשת מקץ, היה רבינו דודי מיידיטשוב יושן בלילה, וראה בחלום שנכנס להיכל של רבינו בית יוסף זלה"ה, וראה שם שיושבים הרבה תלמידי חכמים במתיבתא זו אצל רבינו בית יוסף, וכמה מגדולי חכמים שהכיר אותם מזה העולם, וכמה מהם אשר לא נודע אותם, ובתוכם היה יושב גם כן אא"י הגאון הקדוש מוה"ר אלכסנדר זלה"ה, ומיד כשבא רבינו זלה"ה למתיבתא זאת עמד רבינו בית יוסף מכסאו, ואמר ברוך הבא רבי הערשלי יידיטשווער, וביקש מרן בית יוסף מרבינו דודי שייאמר לו איזה דבר תורה, והשיב לו רבינו דודי כאן יושבים גדולי תלמידי חכמים שעוסקים בגלות התורה, ואני כל עסקי בסודות התורה, אעפ"כ אמור לכם חידוש אחד מנגלות התורה שראיתי פרשת השבוע זו, כתיב וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שוברים (בראשית מז ד), ואמרו וז"ל שכל הכסף והזהב שנמצא בעולם לקט יוסף והביא למצרים, עד שלא היה להם ליתן ליוסף אלא הצלמים, עבודה זרה שלהם שהיו של כסף וזהב, והביאו ליוסף עבור אצלם, וא"ת היאך הוטר יוסף ליקח מהם בגלות וזה שלהם כיון שאסור להנות מעבודה זרה, לזה השיב הכתוב בשבר אשר הם שוברים, היינו לשון שברה וכתיתה מכמו שהיה, והיא הלכה כשהגוי מבטל בעצמו עבודה זרה שלו מכל וכל, אז מותר לישראל להנות ממנו ע"כ והשיב רבינו בית יוסף לרבינו דודי מיידיטשוב טוב דברתם וחדשתם בתורה הקדושה, ואח"כ אמר רבינו בית יוסף בזה הלשון רבי הערשלי יידיטשווער, אחיכם רבי סענדר היושב בכאן ביקש ממני לאמור לכם שיש לו בן קטן בעולם העשיה ואין מי שישגיח עליו ללמוד תורה, ומקש הוא מכס שתשגיחו עליו ללמוד עמו, מיד נתעורר רבינו דודי ונבהל ממראה החלום הזה ומיד שלח אחר אאמו"ר זלה"ה וכו' ע"ש.

גם נכדו רבינו בעל הדמשק אליעזר זכה באור נפלא מכות קדושת וקניו רבי אלכסנדר סענדר, וזה היה בעת שהתחיל ללמוד ולעסוק בתורת הרו בתורת הנסתר, וכפי שמספר בעצמו בהקדמת ספרו אור עינים, וז"ל ועלה בלבי חמידא דאוריתא של תורת אמת, שאלמוד מכאן ולהלאה בעצמי, ואמרת בלבי לפני הקב"ה את עזרת לאאמו"ר, וכן לאאמו"ר זקני זלה"ה, שלמדו בכתבי האר"י זלה"ה, כמו כן אתה אבינו שבשמים אבקש ואתחנן שתעזור לי ג"כ, ובאותו יום שהתחלתי ללמוד היה בהשגחת הבורא ב"ה, שבא איש אחד והביא לי ספר עץ חיים ישן, מה שלמד בו אדוני אבי וקני הרב הקדוש הגאון רבי אלכסנדר זלה"ה אב"ד דבאן, וכן אאמו"ר זלה"ה למד גם כן בעץ חיים זה בימי נעוריו, וראיתי שהוא בהשגחת האין סוף ב"ה שאלמוד בכתבי האר"י זלה"ה וכוהר הקדוש, ועתה נמצא העץ חיים בגני ממשך שושלת הקדוש כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

עטרת החסידות

מספרי רבותינו הקדושים ז"ע

ועתה ישראל מה הוי"ה אלהיך שאל
מעמך כי אם ליראה את הוי"ה אלהיך.

(דברים יב)

יראה חיצונית ופנימית

ענין יראה שמעתי ממורי (צפנת פענח בשלח) לבאר ענין קושיית פילוסף, מאחר שהקב"ה נקרא נורא למה צריך לצות בתורה על היראה, הא יבוא ממילא כמו יראת מלך בשר ודם שהוא ממילא.

וביאר מורי, כי ענין היראה הוא ירא מן העדר כבוד ועושר ומיתות בנים ויסורין, ואחר ההעדר אין יראה, והנה יראה זאת הוא יראה חיצונית שהוא בכל הנבראים, האריה ירא מן מפגיע, וכלב מן האריה, ועכבר מן חתול, וכיוצא בזה באדם ירא מן פגעי הזמן.

ולמעלה מזה יש יראה פנימית יראת הבורא יתברך, וכל יראה חיצונית הבאה אל האדם, הוא כדי לעורר אותו אל היראה הפנימית, והוא חסד השם שואל ומבקש מאדם שיתעורר מזה אל יראת שמים, וההעדר ביראה הפנימית שידבק עצמו אל חי החיים, ושם הוא העדר המציאות. וביראה חיצונית, אם כבר מת אין לו יראה מן המיתה, ורשעים קרויים מתים אין להם יראה כי כבר מתו.

ומה שהקב"ה מצוה על יראה, הוא על יראה פנימית, שמיראה חיצונית יתעורר עצמו אל יראה פנימית למנדע דאיהו רב ושליט עקרא ושרשא דכל עלמין, ושיהיה ירא מן העדר החיים תורה ומצות כי הם חיד, וזהו כל וירא שבתורה בשני יודין שיבוא מיראה חיצונית אל יראת פנימית יראת שמים ויתחבר יראה עם נורא. וכשמתגברין עליו הדינים, והיצר מתגבר בו לעשות עבירה אי אפשר לפטור ממנו אלא ביראה חיצונית, שידע ענשי גיהנם ומרירות מר ממות יטעום על כל עבירה וירד מנכסיו וימותו בניו.

ויש יראה דקה מזה, שירא שירד ממקום החיים תורה ומצות למקום המיתה והחשך, שישתלק ממנו הקדושה והחיים. ויש יראה עלאה שזה עיקר החיים ואז מקבל הכל באהבה. ולכן בכל וירא שבתורה שני יודין, חד נחה שבא ממילא מטבע, וחד יראה שאדם בוחר בחיים. ויעקב כשירא יראה חיצונית 'ויצר לו' (בראשית לב ח) על זה.

'היכל הברכה' בראשית דף קצד:

ע"י יראה פנימי נפטר מיראה חיצוני

אמר אבי מורי הגאון הקדוש מוה"ר אלכסנדר בן הינדא שעה אחת קודם פטירתו בסעודה שלישית

שנפטר בשנת ר"ב שלום במוצאי שבת, יום אחד ועשרים באב.

על פסוק (דברים י, יב) 'מה ה' אלהיך' הכל 'שואל' ומבקש 'מעמך' שתהא כמוותו, מה הוא רחום אף אתה וכיוצא בו, בכל מדות מבואר בספר תומר [דבורה] מהרמ"ק, 'כי אם ליראה' לא שייך לשאול ממך, כי אצלו יתברך לא שייך יראה, כי שם העדר המציאות והבן היטב. וכשבא אדם ליראה פנימית, נפטר מיראה חיצונית, ובא לאהבה גדולה למסור נפשו על קידוש השם.

ואמר לי דודי מורי ורבי שראה בחלום לרבו רבינו מוה' יעקב יצחק נ"ע מלובלין, ואמר לו שהרב מקאמרנא מוה"ר אלכסנדר נפטר ביחוד עשרה הרוגי מלכות.

'היכל הברכה' במדבר דף צ.

יחשוב אילו היה צדיק עומד נגדו ומכש"כ שהשי"ת רואה הכל

ובכל רגע יהיו עיניך ולבך כאלו רבינו יצחק לוריא עומד נגדך, או מרן הריב"ש זצ"ל, שהיו אומרים לכל אדם, מה שעבר עליו מן המחשבה והמעשה מעשרים שנה ועד היום במספר מכיון, מכל שכן תדמה ותתבונן בנפשך, שהאל הגדול ברגע קטן צופה כל מה שחשבת ועשית מיום הבראך ועד עתה, ותכבוש יצרך ותסיר ממך כל הפתיות של היצר הרע.

'נתיב מצותיך' אמונה א, י

אי אפשר להשיג שום חכמה בלי יראת העונש

ר"א בן עזריה אומר וכו' אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה וכו' (אבות ג, יז). 'אם אין יראה' חיצונית יראת עונש 'אין חכמה' כי צריך מקודם להשיג יראת העונש, להכניע כל תאוות רעות ולשורף כל מחשבות רעות, ולהכניע כל מדות רעות אהבות רעות, ואח"כ ישיג פנימית חכמה עליונה. אם אין לו יראה חיצונית, אלא הולך תמיד משחוק מנעוריו ובשמחה ובהרחבה קודם שהשיג בחינות חכמה, אז לא ישיג שום חכמה ושום חסידות, אלא ילך בחושך, אם אין יראה עכ"פ אי אפשר חיצונית להשיג שום חכמה, ואם אין חכמה אין יראה הפנימית.

'נצח חסד' אבות ג, כא

יש יראה שהיא עצבות

'את ה' אלהיך תירא' (דברים י, יג), פירוש כמבואר בזהר סבא ויקהל, כי לבושים דמלכות דמלכות דעשיה מעורב מאד ברע, עד שאי אפשר לבח אנושי לברר, ושם יראה רעה מאד שהירא הוא מרה שחורה ועצבות חשך הרבה, והרי הוא כעובד עבודה זרה מרוב הרע דלשם, על כן צריך לידחות לגמרי יראה כזאת, כי אין בה טוב רק רע, ומעט טוב שיש שם בחד פריסו יתברר לעתיד על ידי הקב"ה בעצמו, וכיון שיש בחינה שהוא עבודה זרה והרי עבודה זרה

כצוה שאין בה שום בירור וצריכין לידחות לגמרי, לכך פירש לדרוש (פסחים כב:).

ומבואר שם 'ויראת מאלהיך' (ויקרא יט יד) משמע חלק ולא מכל, כי יש מלכות דמלכות דעשיה הלבושים רוב רע גמור, לכך אין לירא משם, אע"פ שהפנימית כולו אחדות אלהות 'מלכותו בכל משלה' (תהלים קג יט), ושם אמרין בגמרא (ירושלמי תענית פ"א ה"א) אם ישאל לך אדם איה אלהיך, תאמר לו בדרך גדול של רומי. אעפ"כ הלבושים רע מאד, ואם ירא שם הוא יראה פסולה עצבות ומרה שחורה יראה רעה, וזאת היראה צריכת לידחות לגמרי, כי לבוש זה יראה הוא רע לגמרי עבודה זרה שאין שם שום בירור, ולעתיד הקב"ה יבער רוח הטומאה ויוצא מעט טוב מלבושים אלו. ועיקר היראה הוא במלכות דיצירה יראה כשירה לרבות תלמידי חכמים (פסחים שם) העוסקין באיסור והיתר ביצירה, צריך לירא משם ומדם יראה טהורה, והם מעבירין מבני ישראל יראה של אש חשך עצבות וחשכות, וממשיכין יראת ה' לחיים.

'זהר ח' ח"ד דף כז. וע"ע דף קצד:

היראה היא כלי לקבל את השפע

יראה הוא כלי ר"י לקבל אור עליון, שפע והארה היוורת מן השמים דרך לבוש אלוה כמבואר בלק"ת וירא, ואי אפשר לקבל הארה עליונה טפת החסד שהוא אור צדיקים ישמח, אם לא שיהיה כלי יראה, וליראה לזכך עצמו שיהיה כלי מווכך לשרות עליו האורות השכינה, צריכין פרישות הרבה וכמה סיגופים שיוכך חומרי העב והגס, שיהיה כלי מוכשר, וכשיש לו כלי אהבה והארה באה ממילא, שנפול עליו אור עליון, לכך בקדמיתא בעי יראה ורעדה ופרישות, ולבתר ישתכח דיעביד בחדוותא פקודי אורייתא.

'זהר ח' ח"ה דף נה.

ע"י יראה זוכה למחשבות קדושות

'יראת ה' שכל טוב' (תהלים קיא, י), כי כשיש לאדם יראה, אזי כשעוסק בתורה ומצות נמשכין לו מחשבות קדושות ושכל טוב, מה שאין כן דוחין אותו לחוץ.

'זהר ח' ח"א דף כט:

ע"י יראה זוכה לענוה ומדות טובות

כי העיקר אדם בתורה ומצות 'חכמת אדם תאיר פניו' (קהלת ח א), לקבל עוצם אור וחיות אלהות בתורה ומצות, וזהו ממש חיות אדם הישראלי, אשר אין נועם ועונג בעולם הזה ובעולם הבא כזה, ואי אפשר לזכות לזה האור והחיות אלא על ידי יראה, כי על ידי יראה מסיר מעליו כל המחשבות רעות וכל המדות רעות בצער ובסגופים שלא ליהנות ממותרות תאוות טנופי עוה"ז, ואח"כ יזכה לטעום אורו יתברך. 'זהר ח' ח"א דף ל.